

Jaki kapitalizm? Jaki ustrój?

Polskie Towarzystwo Ekonomiczne otwiera debatę o przyszłości społecznej i gospodarczej. Pod redakcją naukową prof. Elżbiety Mączyńskiej i prof. Jerzego Wilkina ukazała się książka o *Ekonomii i ekonomistach w czasach przełomu*. Jest ona dedykowana – cytuję – „(...) Profesorowi Aleksandrowi Łukaszewiczowi, chcąc w ten sposób uczcić przypadający w 2010 roku jubileusz 60-lecia jego pracy naukowo-dydaktycznej i działalności na rzecz krzewienia wiedzy ekonomicznej oraz rozwoju społecznego ruchu ekonomistów.”

W części wstępnej książki prof. Władysław Baka przedstawia „(...) osiągnięcia prof. Aleksandra Łukaszewicza w dziedzinie naukowej i dydaktycznej w okresie ubiegłego sześćdziesięciolecia.” Książka jest wyjątkowo na czasie, ponieważ wielu ludzi ma ekonomistom za złe, że nie mają gotowej recepty na obecny kryzys. To prawda, że nie mają, ale większość z nich nie ukrywa tego. Zdają sobie sprawę z potrzeby debaty nad niedoskonałością dotychczasowej teorii ekonomii. Obecny dorobek teorii ekonomii nie powinien być przeceniany, ale też nie powinien być niedoceniany. Konieczna jest krytyczna ocena dokonań różnych szkół ekonomicznych oraz poszukiwanie możliwie najlepszych rozwiązań uwzględniających nowe uwarunkowania i nowe wyzwania cywilizacyjne.

Pierwszą część książki otwiera esej prof. Zdzisława Sadowskiego pt. „Współczesna gospodarka rynkowa a nauka ekonomii”. Czytamy: „Świat od ponad 200 lat działa w systemie gospodarki rynkowej. System ten, oparty na zasadzie konkurencji między uczestnikami wymiany rynkowej, wykazał i wykazuje nadal wielką sprawność rozwojową dzięki skutecznemu motywowaniu ludzi do przedsiębiorczości, adaptacyjności i innowacyjności. (...) pojawiły się jednak w ciągu ostatnich kilku dziesięcioleci zjawiska wcześniej nie-

znane w skali, jaką obecnie osiągnęły. Zmieniają one oblicze gospodarki, a więc domagają się nowych interpretacji ze strony nauki. (...) Nauka ekonomii stoi wobec zada-

W modelu społecznej gospodarki rynkowej uwzględniane są nie tylko aspekty ekonomiczne, ale i społeczne, ekologiczne, co sprzyja łagodzeniu dysproporcji gospodarczych i napięć społecznych.

nia wyjaśnienia w nowy sposób tego, jak naprawdę działają współczesne formy gospodarki rynkowej. Dopiero na tej podstawie można będzie określić właściwe formy korygowania i regulowania rynku. (...)”

Prof. Elżbieta Mączyńska, prezes PTE, pisze o *Ekonomii w warunkach nietrwałości*, że: „(...) w analizie dysfunkcji w globalnym świecie gospodarczym i towarzyszącej mu erozji systemu wartości w zbyt małym stopniu uwzględnia się wyzwania wynikające z przełomu cywilizacyjnego i postępującej dezindustrializacji.”. Powołuje się na Samuela P. Huntingtona, J. C. Bogle’a i Lestera Thurowa. *W opinii Lestera Thurowa, kryzys gospodarczy spektakularnie wyeksponował nierównowagę między realną gospodarką a finansami, ujawniając zarazem nierównowagę między per-*

spektywą krótkookresową i długookresową oraz niedostosowanie gospodarki do wyzwań przyszłości. Zabrakło wizji i wyobraźni strategicznej oraz analizy futurologicznej. Istotne znaczenie dla prac nad strategią społeczną i gospodarczą dla Polski będzie więc miała debata nad założeniami ustrojowymi gospodarki rynkowej wobec współczesnych wyzwań cywilizacyjnych. Uprawnione jest w związku z tym pytanie o przyszłość kapitalizmu jako formacji społecznej i, generalnie, pytanie o kształt przyszłego modelu ustroju gospodarczego. Charakterystyczna dla współczesnego świata, dramatycznie wręcz „naruszona równowaga” zmusza do poszukiwania rozwiązań ukierunkowanych na symbiozę postępu ekonomicznego, społecznego i ekologicznego, którego wzorcem są idee społecznej gospodarki rynkowej, zapisanej w Konstytucji RP jako model obowiązującego ustroju społeczno-gospodarczego w Polsce. Koncepcja społecznej gospodarki rynkowej nie jest nowa, ale

współczesność zdaje się coraz wyraźniej potwierdzać jej zasadność. Właśnie w modelu społecznej gospodarki rynkowej uwzględniane są nie tylko aspekty ekonomiczne, ale i społeczne, ekologiczne, co sprzyja łagodzeniu dysproporcji gospodarczych i napięć społecznych. Jednak także ten model wymaga dostosowania do zmieniających się warunków gospodarczych, w tym przede wszystkim do zmieniających się (między innymi pod wpływem globalizacji) obszarów władzy i kompetencji decyzyjnych.

Prof. Zbigniew Madej w rozdziale pt. „Ekonomia po wydarzeniach, które wstrząsnęły światem” konkluduje, że ani dotychczasowa doktryna liberalna, ani „powrót do Keynesa” nie odpowiadają na pytanie o rolę państwa we współczesnym świecie. Tym bardziej że konieczna będzie także teoretyczna interpretacja fenomenu Chin.

Prof. Jerzy Wilkin w rozdziale: „Czy ekonomistom potrzebna jest filozofia?” podaje: „Znajomość filozofii i jej wykorzystanie może przełamać zaściankowość ekonomii i sztywność jej «gorsetu» metodologicznego”.

Prof. Antoni Kukliński w rozdziale: „Pozory i rzeczywistość XX wieku. Hipoteza Badań” napisał: „Rzeczywisty koniec XX wieku to właśnie 2010 r. Mniej wyraźnie widzimy procesy wyłaniania się nowych trendów, które ukształtują oblicze XXI wieku jako epoki nowego renesansu lub jako epoki kryzysu, chaosu i stagnacji”.

Drugą część książki pt. „Globalizacja, przemiany i kryzysy gospodarcze” otwiera esej prof. Jerzego Kleera: „Globalizacja i zmiana”: „Rytm przemian w segmencie kulturowym nie tylko jest znacznie wolniejszy aniżeli w pozostałych, ale niektóre z tych składników stanowią najpoważniejszą barierę tworzenia nowoczesnych organizacji społeczno-ekonomicznych. Na ile globalizacja umożliwi w miarę szybkie przezwyciężenie tego typu kulturowych barier – pozostaje sprawą otwartą. Od tego w dużym stopniu zależeć będą pozytywne zmiany, jakie oferuje

globalizacja i rewolucja informacyjna”.

Prof. Włodzimierz Siwiński analizuje „Międzynarodowe otwarcie finansowe krajów rozwijających się”: „(...) kraje te mają dodatnią zagraniczną pozycję inwe-

Kryzys, globalizacja i nowe wyzwania cywilizacyjne wymagają analizy interdyscyplinarnej i uwzględnienia dorobku różnych szkół teorii ekonomii i nie tylko ekonomii.

stycyjną, co oznacza, że więcej kapitału zainwestowały w aktywa zagraniczne, niż zagranica zainwestowała w tych krajach.” Głównie wazą tu Chiny. W krajach Europy Środkowo-Wschodniej sytuacja jest zróżnicowana, a Polska wyróżnia się względnie stabilną nadwyżką napływu od odpływu inwestycji zagranicznych.

O „Kryzysie finansowym w krajach Europy Środkowo-Wschodniej” pisze także prof. Grzegorz Gorzelak. Po stwierdzeniu, że kraje te pod wpływem kryzysu w większości racjonalizują bieżącą politykę gospodarczą, pisze: „Nadal otwarte pozostaje pytanie, czy z obecnego kryzysu wyciągnięte zostaną wnioski także w dłuższej perspektywie”.

Prof. Bohdan Jałowicki (socjolog) opisuje malowniczo kontrasty społeczne w największych światowych metropoliach.

Zdaniem prof. Grzegorza Kłodki, idea społecznej gospodarki rynkowej w Polsce w dobie globalizacji wymaga nowego rozwinięcia. „Jeśli marzy się nam w przyszłości sensowny system społeczno-gospodarczy i polityczny, to teraz może on powstać już tylko poprzez właściwą synergię ze zmianami zachodzącymi w układzie europejskim i ogólnosiwiatowym”.

Prof. Jacek Kochanowicz (historyk) analizuje niechlubną hi-

storię planowania centralnego w Polsce po drugiej wonie światowej.

Druga skrajność to przesadna ocena umiejętności i wiedzy inwestorów (i ich doradców) na rynkach finansowych. Nie doceniają ryzyka i przeceniają swoje umiejęt-

ności kontroli wydarzeń. Pisze o tym prof. Krzysztof Opolski.

I postulat praktyczny. Jarosław Górski pisze, że Polska stanowczo za mało promuje markę swojego kraju.

Globalizacja i kryzys stawiają trudne problemy przed polityką rynku pracy. Pisze o tym prof. Elżbieta Kryńska z Uniwersytetu Łódzkiego: „(...) Przedmiotem wyboru nie jest to, czy należy oddziaływać na rynek pracy, ale jakie mają być proporcje między makroekonomiczną polityką zatrudnienia i mikroekonomiczną polityką rynku pracy”. O demograficznych uwarunkowaniach rynku pracy pisze prof. Halina Mortimer-Szymczak (też z UE). O doświadczeniach Austrii w radzeniu sobie z problemami demografii i rynku pracy pisze prof. Władysław Bohdan-Szyber z UW.

Kryzys, globalizacja i nowe wyzwania cywilizacyjne wymagają analizy interdyscyplinarnej i uwzględnienia dorobku różnych szkół teorii ekonomii i nie tylko ekonomii. Przykładem takiej interdyscyplinarnej analizy jest właśnie prezentowana książka.

Zapraszamy do księgarni internetowej Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego:

www.ksiazkiekonomiczne.pl

Marek Misiak